UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21·60, polletna K 10·80, četrtletna K 5·40, mesečna K 1·80; za Nemčijo celoletno K 26·40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36·—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici štev. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petitvrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inseratom sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Štev. 356. **V Ljubljani, v torek dne 13. avgusta 1912.** **Leto II.**

Ne ubijaj!

Včeraj so zagrebški sodniki obsodili Jukića na smrt, poleg njega pa celo vrsto mladih ljudi na pet- in šestletno ječo. Človek naposled že pozna hrvaške razmere; saj so se v vsakem oziru tako proslavile, da se imenuje Hrvaška vedno v prvi vrsti med onimi deželami, v katerih so najgorostasnejše neverjetnosti mogoče. In težko pride z onkraj Sotle še kakšna vest, ki bi mogla presenetiti človeka, če ni prespal zadnjih trideset let. Kakor so izgubile vse druge javne ustanove na Hrvaškem ves kredit, tako je prišla tudi justica ob ugled, in reči se mora, da se je to zgodilo po pravici. Zakaj pravosodje se je podalo na Hrvaškem v službo mogotcev in je pozabilo na svoje najsvetejše namene. Glavno načelo justice, temelj njene brezobzirne nepristranosti, vir zaupanja, ki bi ga morala uživati: Neodvisnost sodnikov — je odpravljena; služabniki pravice so degradirani na sluge vladajočih, in malo se dobi v teh razmerah sodnikov, ki znajo svoje prepričanje postavljati više kakor svoje interese, o katerih odločujejo gospodarji dežele. V procesih, ki imajo količkaj politične barve, ne diktira sodbe pravniška vest sodnikov, temveč želje mogotcev in največja umetnost za duhovnike boginje zavezanih oči je ta, da uganejo, kaj bo gospodujočim všeč in kaj ne. Pravijo, da se težava te uganke včasi olajšava s pomočjo direktnih vprašanj in odgovorov, in iz preteklosti so znani gotovi slučaji, v katerih je bila zveza med sodno palačo na Zrinjskem in bansko palačo na Markovem trgu tako popolna, da je odpihnila vsak dvom, ki se je mogel pojaviti v dušah sodnikov.

Kdor je posvetil takim dogodkom primerno paznost, je pričakoval tudi rezultat Jukićevega procesa z največjim pesimizmom. Take pravde so celo v drugih deželah, v katerih je justica vendar bolj neodvisna in njena objektivnost bolj zavarovana, zelo dvomljive. Absolutne idealnosti ni nikjer, ljudje so ljudje, tudi če nosijo sodniški talar, zmota in slabost sta človeški lastnosti in pogostoma je sodišče zelo podobno loteriji, v kateri odločuje sreča in slučaj. V takih procesih, kakršen je bil Jukićev in kakršnih je bilo tudi drugod že mnogo, je pa še vpoštevati, da je še vedno zelo vabljivo prikupiti se mogotcem, ker se take usluge vsekakor še tupatam izplačajo. Ali če se drugod izreče sodba, ki je v kričečem nasprotju s pravnimi občutki ljudstva, učinkuje kakor presenečenje. Na Hrvaškem se v podobnih slučajih sploh ne pričakuje rezultata, ki bi ga ljudstvo v svojem srcu odobrilo.

In Jukićev proces se je tako razvijal, da je moral izgubiti zadnje sledove optimizma, kdor ga je morda še imel iz začetka. Da je državni pravdnik tožil mladoletne fantiče, med njimi še prave otroke, kakor strašne zarotnike, kot sokrivce in takorekoč povzročitelje najgrozovitejših zločinov, se je zdelo kakor krvava satira, kakor blazne sanje, ki izginejo, čim si človek pomane oči. Ali ko je jemal senat vso zadevo resno in ravnal s temi mladeniči kakor z zakrknjenimi, v zločinstvu vzgojenimi in izurjenimi hudodelci, so se sanje izpremenile v črno resnico. In potem je vodstvo razprave kmalu pokazalo, kam gre smer. Zagovorniki so podajali predloge, ki so bili z ozirom na položaj nujno potrebni, da se pride resnici do dna; a sodišče je odklanjalo predlog za predlogom.

Najbolj kričeča je bila stvar z Jukićem samim. Ne prisojamo si, da bi ga meni nič tebi nič označili za norca. Vsekakor pa je bilo v njegovem vedenju toliko znakov, v pripovestih njegovih znancev toliko motivov za sum o njegovem duševnem zdravju, da bi bil moral vesten sodnik, tudi, če bi šlo za manjši delikt, storiti vse, prav vse, kar je mogoče, da se čim zanesljiveje prepriča o njegovem duševnem stanju. Zagrebško sodišče je storilo, kar je sicer navadno v takih slučajih: Zaslišalo je dva izvedenca.

Ali teh dvoje gospodov je nesrečno izbralo že zaradi tega, ker je prezrlo interesente procesa. Jukić je bil tožen zaradi atentata proti komisarju Cuvaju; naravno je torej, da je Cuvaj, sedanji šef deželne vlade, prizadet, in nepravilno je bilo izbrati v takem procesu izvedence, ki so odvisni od njega.

Naposled to še ne bi bilo najhujše, četudi je bilo graje vredno. Teoretično se lahko misli, da zna mož znanosti v takem slučaju pozabiti na svojo odvisnost in govoriti čisto kot strokovnjak po svoji vesti in po svojem najboljšem znanju. Previdno seveda ni, če se sodniki v takem slučaju zanašajo na teorijo.

Toda mnogo hujše je bilo, kar je potem sledilo. Izvedenca sta podala svoje mnenje in naenkrat je bilo jasno, da sta opravila to nadvse odgovorno nalogo kakor igrarijo, pri kateri gre za brezpomembno zabavo, ne pa za življenje ali smrt človeka. Izrekla sta mnenje o človeku, ne da bi ga bila preiskala, ne da bi izpolnila le polovico pogojev, ki jih nalaga znanost v takem slučaju, ravnala sta očividno tako površno, tako lahkomiselno, da ni mogel na podlagi tega mnenja živ krst dobiti pravega, neomajnega prepričanja o Jukićevi odgovornosti. Nikdar se človek, ki ima dovolj vesti, ne bi upal na podlagi mnenja teh dragocenih izvedencev, na javni razpravi do smrti blamiranih, izreči smrtno obsodbo. Če nič drugega ne, bi bil vsaj zahteval več jasnosti, bolj podkrepljenega, bolje razloženega, proti izpodbijanju bolje zavarovanega mnenja.

Zagrebški sodniki pa so se zadovoljili z mnenjem teh čudnih psihiatrov. Seveda se ne more od njih zahtevati toliko zdravniškega znanja kolikor od strokovnjakov. Ali prav zato bi bilo pričakovati, da bodo želeli boljšega pojasnila in pouka. Če nič drugega, bi morali imeti vsaj zdrav razum lajika. Ta pa pravi, ta ta kar kriči: Kar sta povedala izvedenca, ni dovolj, ni jasno, ni trdno, ni razumljivo.

Videli so Jukića sami. Obnašal se je tako, da je vsakdo dejal: Kakor norec. Sodnikom ni bilo treba verjeti, da je norec. Ali tedaj je bila najbližja misel, da simulira. Drž. pravdnik se je tudi brez ovinkov postavil na to stališče, in tako je pisalo uradno časopisje, kateremu je državno pravdništvo sestavljalo poročilo.

Toda izvedenca sta odločno dejala: Jukić ni simulant. To je vendar moralo frapirati vsakogar. Če ne simulira, pa se vendar vede kakor blazen, kaj more potem biti? Izvedenca odgovarjata na to ravnodušno: Pesnik je! Vse je pri njem fantazija. Ali kaj je človek, ki je sestavljen iz same fantazije, katere ne more kontrolirati nobena realnejša lastnost?... Izvedenca mu pripišeta neskončno fantazijo, imenujeta ga za pesnika, in s tem si prihranita vse tisto nerodno delo, ki ga znanost pričakuje od psihiatrov, opustila vsako telesno preiskavo, se niti ne zmenita, kaj je s tistimi simptomi, ki omogočijo zdravniku spoznanje, če imajo opraviti z normalnim ali abnormalnim človekom.

Zagovorniki so, izpraševoči izvedenca, po znanstvenih delih, po navodilih strokovnjakov naštevali vsakovrstne momente, ki se morajo v takih slučajih preiskati. Sodišče pa je iz ust izvedencev samih slišalo, da nista preiskala ničesar. To bi bilo moralo zadostovati, da bi bilo reklo: Več luči!

Sodišče ni reklo tega. Spoznalo je Jukića za zdravega in ga je obsodilo na smrt.

Strašna, barbarična je smrtna kazen, ta premišljeni, po treznem posvetovanju ukazani umor. Ali zakon je pač še tak; če je Jukić resnično zdrav, tedaj ga pošilja postava na vešala, ako ne poseže pomiloščenje vmes. Strašna je ta misel, da hočejo obesiti človeka — ne v hipni razburjenosti; ob navalu strasti, ampak ob vsakovrstnih ceremonijah kakor se prireja gledališka predstava. Najstrašnejša pa je misel, ki živi danes povsod: Obesiti hočejo blaznega človeka! In menda ne bi storili tega, če bi bil umoril neznanega človeka, socialno niže stoječega človeka, iz maščevalnosti, iz pohote, iz lakomnosti.

Toda težko je reči, ali je groza večja ob prvem ali ob drugem delu sodbe. Sedem mladih ljudi, med njimi petnajst-, šestnajstletne dečke, torej očividno nezrele mladeniče, ki na noben način ne morejo imeti jasnih, utrjenih pojmov v življenju, mladih fantov, polnih navdušenosti in iluzij, stoječih pod vsakovrstnimi sugestijami, razvnetih in razburjenih od izredno abnormalnih razmer, obsoja zagrebško sodišče večinoma na pet- do šestletno ječo! Kako morajo ti sodniki razumevati življenje in človeka! Kdaj so bili ti sodniki mladi in kam so zginili njihovi spomini na leta, ko jim duša še ni bila tako izkušena, da ne zbuja petletna težka ječa v njih nobenih občutkov in živi v njih samo misel v pargrafe? Mladina! Mladina! — kličejo po vsem svetu. Na vseh koncih in krajih zahtevajo več skrbi za mladino, povsod reformirajo tudi kazenske zakone z ozirom na nedorasle. In ravno ko je to stremljenje najbolj razgibano, obsojajo zagrebški sodniki na pet- in šestletno ječo petnajstletne dečke, »zarotnike«, torej očitno fante, ki so močnejši v fantaziji in iluziji, kakor v vseh stvarnostih!

Tako ravna justica, ki se je vdinjala gospodujočim za deklo in jim hoče služiti. Ali slabo jim služi. Kajti posledica takega krvništva ne more biti pomirjenje duhov. Terorizem v justici je bil vedno zadnje sredstvo nasilstva.

Rod peša.

Zadnja ljudska štetev v Avstriji je pokazala številke, ki jih ne moremo biti veseli. Ne le da izseljevanje odtaka veliko reko prebivalstva leto za letom v tujino, ampak tudi smrt požira skoro toliko človeškega življenja, kot ga nanovo ustvarjamo. Prebitek porodov nad smrtnimi slučaji je jako majhen. Dočim je v Nemčiji v poslednjem desetletju znašal 15,4 odstotke prebivalstva in je ta številka naravnost osupnila, je razmerje med življenjem in smrtjo v Avstriji neprimerno slabejše in znaša v poslednjem desetletju prebitek porodov nad smrtnimi slučaji le 11,87 odstotkov prebivalstva.

Če razberemo to številko, zadenemo najprvo ob čuden pojav: da je število živih porodov v Avstriji razmeroma jako visoko in da zaostaja ta država le za balkanskimi deželami glede na rodovitnost svojega prebivalstva. V minulem desetletju je znašalo v Avstriji število živih porodov 36,3 odstotkov vsega prebivalstva, v Nemčiji le 35,6 odstotkov. Vzlic ugodni porodni številki pa je prebitek priraščajočega življenja nad smrtjo tako strašno majhen.

Pred vsem si moramo biti v svesti, da lepa porodna številka še ni kazalec blagostanja; že davno je dognano, da je v pokrajinah najhujše bede ploditev močna in za okraje, ki so udarjeni z domačo industrijo, je postavljena celo trditev, da je otroški blagoslov le izraz žalostno-okrutnega stremljenja po čim večjem izrabljanju delovne sile, stremljenja po izravnavi nizke mezde z velikim številom delovnih rok v rodbini. Zato visoke porodne številke niso dokaz za ljudsko zdravje in za ljudsko moč. Visoko porodno številko spremlja po navadi velika umrljivost dojenčkov, pred vsem v proletariatu. In ravno v Avstriji je — za Rusijo — največja umrljivost otrok na vsem evropskem kontinentu. In s tem se približujemo odgovoru na vprašanje, zakaj je prirastek avstrijskega prebivalstva vzlic veliki porodni številki tako neznaten.

V Avstriji porodi komaj nadomeščajo življenje, ki ga uničuje smrt. V poslednjem desetletju je Avstrija izgubila vsled smrti 24,4 odstotke svojega prebivalstva; Nemčija le 20,2, Švica 17,9, Angleška 16,4, Norveška 14,7 odstotkov. Vzročna zveza med gospodarskimi razmerami in umrljivostjo je mnogo očividnejša od vzročne zveze med gospodarskimi razmerami in porodi. Da je velika umrljivost otrok odvisna od življenskih pogojev, v katerih žive starši, je precej očividno. Da je pojemanje umrljivosti na Angleškem in na Škotskem pripisati velikim napredkom socialne higijene, je znana stvar. Da je na Dunaju umrljivost za legarjem pojenjala, odkar je napeljana čista gorska voda, vemo. Znano je tudi, da je velika razširjenost jetike na Dunaju posledica tesnih stanovanj, nezadostne hranitve, člove-

---

EMILE ZOLA:

Rim.

»Ni li Sveti oče tisti, ki ga imam klicati v imenu revežev? Ni li Vaša svetost oče? Ne mora li odposlanec revežev in malih poklekniti pred očeta, kakor klečim zdaj jaz? Ne mora li prinašati očetu breme njihovih bolečin in naposled zahtevati usmiljenja, pomoči, rešitve, pravičnosti, o, predvsem pravičnosti? Vaša svetost je oče; naj torej Vaša svetost odpre duri na stežaj, da lahko vstopi ves svet, do najnižjih njegovih otrok — vsi, ki so zvesti, oni, ki prihajajo slučajno mimo, celo uporniki, oni, ki so zablodili, oni, ki morda slučajno vstopijo in jih bo Vaša svetost rešil napak zanemarjenosti. Vaša svetost, bodi pri Vas zavetišče izza hudih potov, nežni sprejem, ki pričakuje potnike, večno goreča gostoljubna svetilka, ki se opaža že iz daljave in rešuje v nevihti... In ker je Vaša svetost oblast, naj bo Vaša svetost izveličanje. Vaša svetost more vse; Vaša svetost ima stoletja sile za seboj, dvignila se je dandanašnji do moralne avtoritete, ki razsoja v sporih sveta in stoji tu pred mano kakor samo veličanstvo osvetljujočega in oplodujočega solnca. O, Vaša svetost, bodite zvezda usmiljenja in dobrote, bodite odrešenik, ki zopet izvršuje delo Jezusovo! Pokvarili so to delo tekom stoletij, ker so ga puščali v rokah bogatinov in mogotcev, ki so naposled iz evangelskega dela napravili proklet spomenik prevzetnosti in trinoštva. Delo je zgrešeno; naj začne Vaša svetost zopet od začetka, naj se spravi z malimi, slabimi, ubogimi, naj jih povede nazaj v pokoj, v bratstvo, v pravičnost krščanske občine... In naj izreče Vaša svetost, da sem enostavno izrazil Vaše najljubše ideje, edino živo željo Vaše svetosti, odkar vladate. Na vsem drugem, o, na drugem, na moji knjigi, na meni ni nič ležeče! Ne zagovarjam se, ne branim se, le slavo Vaše svetosti hočem in srečo ljudi. Oj, izrecite, Vaša svetost, da ste zaslišali iz dna Vatikana votlo pokanje stare, trhle drožbe. Izrecite, Vaša svetost, da trepečete od ginjenosti in usmiljenja, da hočete preprečiti strašno katastrofo, kličoči svojim od blaznosti zapeljanim otrokom evangelij v spomin, vodeči jih nazaj v dobo enostavnosti in čistosti, ko so prvi kristjani živeli med sabo kot nedolžni bratje. — Kajneda, o Sveti oče, le zato se je Vaša svetost zopet spravila z reveži, le zato sem tukaj, da zahtevam od Vaše svetosti iz vsega srca, o, iz vsega svojega ubogega človeškega srca usmiljenja, dobrote, pravičnosti!«

Ali sedaj je podlegel razburjenosti in se ob izbruhu glasnega ihtenja zgrudil na tla. Srce mu je hotelo počiti in se izliti. Bilo je silovito, neskončno ihtenje, grozen naval, ki je izbruhnil iz vsega njegovega bitja. Prihajal je še iz večje daljave, od vseh nesrečnih bitij, prihajal je iz sveta, v katerega žilah se pretaka z živo krvjo obenem bolest. Tukaj je ležal odposlanec trpljenja, kakor se je bil sam imenoval, v svoji hrupni, neryozni slabosti; in ob nogah tega nemega, nepremičnega papeža je ležala z njim vsa jokajoča človeška beda.

Lev XIII., ki je jako rad govoril in se je moral vselej premagovati, da je poslušal druge, je že dvakrat dvignil svojo bledo roko, da bi mu segel v besedo. Potem, ko se ga je boljinbolj lotevalo začudenje, mu je dal v brezpravilnosti nedoljivega navala, ki ga je odplavil, govoriti, dovršiti svoj klic. Nekoliko krvi se mu je bilo dvignilo v sneženi obraz, ustne in lica so mu malce zardela, oči pa so mu žarele še v živahnejšem sijaju. Ko ga je videl tako brez glasu zgrudenega pred svojimi nogami, trepetajočega od glasnega ihtenja, ki mu je hotelo izpuliti srce, se je vznemiril in sklonil k njemu.

»Umirite se, moj sin, vstanite!«

Ali ihtenje je trajalo dalje, besna tožba ranjenega srca, golčanje trpečega, borečega se mesa, je preplavalo in odneslo ves razum, in vse spoštovanje s sabo.

»Vstanite, moj sin, to se ne spodobi. Tukaj, sedite sem, na ta stol!«

In z ukazajočo kretnjo ga je naposled povabil, naj sede.

Pierre je s trudom vstal; sedel je, da ne pade. Izgladil si je lase iz čela in si kakor blazen obrisal pekoče solze z rokami, hoteč se umiriti. Nikakor ni mogel razumeti, kaj se zgodilo.

»Vi kličete Svetega očeta. O gotovo, bodite prepričani, da je njegovo srce polno usmiljenja in nežnosti do nesrečnežev. Ali za to ne gre ,temuč za našo sveto vero. Čital sem Vašo knjigo; in takoj Vam pravim, da je to slaba knjiga, najslabša in najnevarnejša knjiga, kar si jih morem misliti, prav zaradi svojih dobrih lastnosti, vsled tistih mest, ki so me samega zanimala Da, pogostoma so me zapeljala; ne bi bil čital dalje, da me ni vroča sapa Vaše vere in Vaše navdušenosti takorekoč odnesla navzgor. Predmet je tako lep in me tako živahno privlači! Novi Rim! O, nedvomno bi se pod tem naslovom lahko spisala knjiga, toda vse v drugem duhu! Moj sin, Vi mislite, da ste me razumeli, da ste se vživeli v moje spise in v moja dejanja, mislite, da ste izrazili samo moje najljubše ideje. Ne, ne, niste me razumeli, in zato sem Vas hotel videti, da Vas poučim, da Vas prepričam.«

Zdaj je poslušal Pierre nem in nepremičen. Saj se je vendar prišel zagovarjat, želel je ta razgovor tri mesece kakor v mrzlici in gotov zmage pripravljal svoje argumente; in zdaj je slišal, kako da je njegova knjiga nevarna, kako vredna kletve, ne da bi protestiral, ne da bi navedel vse imenitne razloge, ki so se mu zdeli neizpodbojni. Nenavadna utrujenost ga je tlačila; od silovitega joka je bil ves izčrpan. Ali takoj bo zopet pogumen in pove, kar je bil sklenil povedati.

»Ljudje me ne razumejo, ne razumejo me!« je ponavljal Lev XIII. razdraženega, nepotrpežljivega obraza. Zlasti na Francoskem ne. Neverjetno je, koliko truda je treba, če hočem, da bi me tam razumeli. Na primer posvetno dospodstvo! Kako ste mogli misliti, da se bo Sveta stolica kdaj pogajala o tem vprašanju? Take besede se ne spodobijo duhovniku; to je domišljavost nevedneža, ki si ni na jasnem o pogojih, pod katerimi je papeštvo doslej živelo, pod katerimi mora dalje živeti, če noče izginiti s sveta.Ne spoznavate li sofizma, če pravite, da stoji tem više, čimbolj je oproščeno skrbi posvetnega kraljestva? Oh da, čisto duševno kraljevstvo, suverenost po usmiljenju in po ljubezni je krasna slika domišljije! Ali kdo nam pribori ugled? Kdo nam podari kamen, kamor položimo trudno glavo, če nas prepode in bomo tavali po ulicah? Kdo nam zavaruje nezavisnost, če ostanemo odvisni od milosti vseh držav? Ne, ne, ta rimska tla so naša, kajti sprejeli smo ga kot dedščino od dolge vrste prednikov; to o nerazdružljiva, večna tla, na katerih je sezidana sveta cerkev, in kdor želi, da se mu odrečemo, želi propad svete rimokatoliške apoštolske cerkve. Sicer pa tudi tega ne bi mogli; veže nas prisega pred Bogom in ljudmi.«

Pomolčal je trenotek, da bi dal Pierru časa za odgovor. Ali ta je ves presenečen opazil, da ne najde nobenega odgovora, kajti spoznal je, da govori ta papež tako kakor mora. Vse, kar se je bilo prej zmedenega težko nakupičilo v njem, kar ga je prej morilo v tajni predpi dvorani, se mu je zdaj hipoma zjasnilo in je dobivalo vse določnejše obrise. Tu je bilo zdaj vse, kar je bil videl, odkar je prišel v Rim, vse, kar je spoznal, vsa množina razočaranj, vsa dejanska resničnost, pod katere bremenom so bile njegove sanje o povratku v prvotno krščanstvo že napol zamrle, se že napol zdrabile. Nenadoma se je spomnil tiste ure na kupoli sv. Petra, ko se je vpričo starega, trdovratnega mesta sam sebi zazdel aboten s svojofantazijo o čisto duševnem papežu. Tisti dan je bil pobegnil pred besnim kričanjem papeža-kralja slavečih romarjev Petrovega vinarja. S potrebo denarja, s to zadnjo suženjsko verigo papeža, se je bil še pobotal. Ali potem, ko se mu je prikazal resnični Rim, starodavno mesto prevzetnosti in sile, se je zrušilo vse. Papeštvo ne more tukaj obstajati brez posvetnega gospodstva. Dogma, tradicija, okolica, sama tlapreveč je vezi, da je neizpremenljivo za večne čase. Popuščati more le na videz; kljub temu pride ura, ko mora nemogočnost vsakega nadaljnega koraka preprečiti vsako popuščanje, ako noče izvršiti samomora. Morda se uresniči novi Rim danes ali jutri kje izven Rima; le zunaj se utegne predramiti krščanstvo, zakaj katoličanstvo bi moralo na mestu umreti, ako bi izginil zadnji, na ta tla razvalin prikovani papež pod pokajočo kupolo sv. Petra. In ta cerkev se poruši, kakor se je porušil hram kapitolinskega Jupitra. Današnji papež, četudi nima več kraljestva, četud ga tlači beteznost visoke starosti, četudi je njegova bledost brezkrvna kakor podoba starega voščenega malika, ima vendar gorečo strast, ki plamti po svetovnem gospodstvu, vendar je trdovratni sin svojih dedov, Pontifexa Maxima, Caesarja Imperatorja, v čigar žilah teče kri Avgusta, gospodarja sveta.

škim pljučem nevarnega dunajskega tlaka in neugodne lege tovarn, ki zavijajo vse mesto v oblake svojega dima.

Ampak da je prirastek prebivalstva po vsej državi tako neznaten, zato je treba poiskati splošen vzrok. In iskati ga ni treba dolgo! Trdo življenje avstrijskega prebivalstva odpira bolezni pot, lomi odpornost človeškega telesa, krajša življenje in pomnožuje smrti. Daleč za drugimi državami zaostajajo stanovanja širokih plasti avstrijskega prebivalstva, ne le na Dunaju in v drugih velikih mestih, temveč tudi na deželi. Za zdarvstvo se v Avstriji strašno malo skrbi. Zlasti pa je nezadostna hranitev avstrijskega prebivalstva. Življenje v Avstriji je dražje nego drugod. To podraževanje živil je eden poglavitnih vzrokov visoke umrljivosti, ki zatira in duši rast prebivalstva. Povsod trpe pod draginjo, ampak nikjer ne tlači delavstva tako hudo, kakor pri nas. Cene poljedelskih pridelkov so v našem carinskem ozemlju, ki ima močno agraren značaj, višje kot v industrijskih državah. Gospodarski dualizem med Avstrijo in Ogrsko, med industrijsko in agrarno državo, nam ne daje cenenih živil temveč žrtvuje industrijske interese na korist veleposestvu. Vsled tega so pri nas živila dražja nego kjerkoli v Evropi in vsled zastarelega in protisocialnega davčnega značaja imamo najdražja stanovanja.

Gustav Schmoller je v predavanju leta 1871 izrekel stavek, da so za število smrtnih slučajev predvsem merodajne cene živil. Dejal je dobesedno: »Vsak groš pri merniku rži stane toliko in toliko ljudi življenje.« Teh besed naj bi se spomnili meščanski politiki in fevdalno-meščanska vlada od izidu ljudske štetve; čudne številke, ki jih kaže, so mene-tekel in silijo v popoln preobrat dosedanje socialne in trgovinske politike. Tega preobrata pa od meščanskih življev ni pričakovati; vsled tega se oprezno ogibljejo te strani ljudskega štetja, ki jim zbuja slabo vest, a nič spokornega kesanja.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Podržavljenje ljubljanske policije** zbuja mnogo prahu in mnogo opravičenega ogorčenja. Raznašajo se najrazličnejše vesti o osobju podržavljene policije, ki vznemirjao moštvo mestne policije. Predkratkim je krožila po mestu vest, da se sestavi osobje podržavljene policje iz krogov tržaških redarjev. Ta vest je neresnična in bodo vzeli k državni policiji v prvi vrsti ljubljanske mestne redarje, in prihajajo tržaški redarji še le tedaj v poštev, če bi število ljubljanskih mestnih redarjev ne zadoščalo. Ampak nekaj drugega je, kar izizva od strani ljubljanskih mestnih redarjev in vsega ljubljanskega prebivalstva najostrejši protest. Kakor čujemo, nameravajo vzeti ljubljanske mestne redarje le provizorično. Iz definitivnih mestnih redarjev nameravajo napraviti provizorne drž. redarje, in ta nakana je tako vnebovpijoča krivica, da se mora občina z vsemi sredstvi zoperstaviti. Mestni redarji, ki so si po večletnem napornem službovanju pridobili legalno pravico do svoje službe, bi bili s takim drakonskim postopanjem nezmerno oškodovani v svojih pridobljenih pravicah in bi po tem načrtu prešli v službeno razmerje, ki jim ne nudi nikkae garancije, ki je le od danes do jutri in se vsak hip lahko razdere. Definitivni mestni redarji majo od občine nedvomno pravico zahtevati trdno eksistenco, ki jim je nudilo dosedanje službeno razmerje; pa tudi provizorični redarji, ki so zadovoljvo opravljali službene dolžnosti, imajo socialno pravico do službenega položaja, ki jim je bil pri vstopu v mestno službo, če ne zagotovljen, pa vsaj obljubljen. Dolžnost mestne občine je, da z vso energijo varuje pravice svojih služabnikov in da z vso natančnostjo izvušuje svoje legalne in socialne dolžnosti do svojih nastavljencv. Ob tej priliki se jasno kaže, kako površno in brez glave se je sklepal deželni zakon o podržavljenju ljubljanske policije in deželni zbor zadeva v tem pogledu popolna odgovornost za njegovo legislativno nemarnost. Pri vsakem prevzetju obrata je tisti, ki obrat prevzame, naravno dolžan, da prevzame vse njegove obveznosti, med katere spadajo v prvi vrsti obveznosti iz službenega razmerja in n. pr. po podržavljanju je v zakonu natanko določeno, da vsled prevzetja železne pridobljene pravice ne smejo niti najmanj trpeti in je zagotovljeno v zakonu, da osobju ne smejo službeni dohodki in druge pravice iz službenega razmerja vsled podržavljenja v nobenem pogledu prikrajšane. Nato pa so deželni zakonodajalci in morda tudi opravniki ljubljanske občine popolnoma pozabili. Jasno je, da vsled podržavljenja policije ne smejo pravice uslužbenega osobja najmanj trpeti in je občina zavezana, da svoje dolžnosti do policijskega osobja ne glede na podržavljenje slejkoprej izvršuje. Ampak občina utegne vsled tega zagaziti v čuden in nevzdržen položaj, ker si v zakonu o podržavljenju tega ni izgovorila, da bo morala na eni strani prispevati za državno policijo malone sto tisoč kron, na drugi strani pa bo nosila velik del dosedanjih bremen za osobje, s katerim vsled podržavljenja ne more dobro kaj početi. Zadevi, ki je nevarna za mestne redarje in nevarna za ljubljansko občino, bomo posvečali vso pozornost, in dolžnost odgovornih faktorjev je, da stvar nemudoma in natanko pojasnijo, da pomire prizadete mestne redarje, ki vise sedaj v zraku med občino in državo, in da pomire tudi ljubljansko prebivalstvo, ki mu grozi nevarnost, da bo plačevalo za policijo na dve strani. Vsled škandalozne hibe, ki se je zagrešila od strani odgovornih faktorjev pri reševanju policijskega vprašanja, ne sme biti **osobje mestne policije niti najmanj prikrajšano in oškodovano v svojih pravicah in ljubljanskega prebivalstva breme za policijo ne sme niti za vinar presegati prispevka za državno policijo,** ki je itak neznansko visoko odmerjena. To je kakor pribito!

— **Narodno-socialne zabave ni še konec!** V liberalnem časopisju je od zadnjega narodnosocialnega poloma vse narobe. »Slov. Narod« in »Dan« neprenehoma zagotavljata, da »zbirata« in »združujeta« liberalne elemente, pri tem zbiranju se pa prav pošteno praskata in lasata. »Dan« v svoji mladoletni naivnosti izčenčava, da liberalna stranka ni za delavca in kmeta za nič, »Slov. Narodu« očita terorizem. obema vkup pa, da sta kriva, če gre z liberalizmom rakovo pot. V titem hipu, ko »Dan« v malo manj odkritih besedah konstatira, da ni vsa liberalna stranka počenega groša vredna, pa jo »Slov. Narod« priporoča delavstvu in trka na njeno — moč. Svoje ovčarske vere v narodni socializem ni še popolnoma v staro šaro zakopal in še vedno ima nekaj upanja, da se razločna sleparija z narodnim socializmom le posreči. Dosedanje batine jih še niso izučile in liberalci menda niso zdravi, če niso neprenehomatepeni. Zdaj sklicujejo nar. soc. shode. Čas je za take reči vresnici najugodnejši in komika do zadnje kaplje menda tudi še ni izžeta iz narodnega socializma.

Afera profesorja Juga. Naučno ministrstvo je odobrilo postopanje obč. disciplinarne komisije glede na profesorja Juga. S tem je afera končana in bo prof. Jug zopet lahko poučeval na dekliškem liceju.

— **Nesreča v gorah.** Odvetniški koncipijent dr. Hadrijan Zupančič je padel na potu iz Završnice v Binji vrh na Gorenjskem, iskajoč planinske rože, z neke skale dva metra globoko in si zlomil pri tem desno nogo.

Umrli so v Ljubljani: Jerica Klein, trgovčeva hči, 11 let. — Boris Ekar, sin urednika, 11 mesecev. — Anton Kirschner, železniški strojevodja v pok., 80 let. — Marija Prelc, občinska uboga, 89 let.— Edvard Majcen, delovodja, 39 let. — Uršula Vokal, posestnikova žena, 60 let. — Ivan Tondera, tovarniški delavec, 36 let. — Justina Stiplovšek, služkinja, 18 let. — Mira Svetič, hči sprevodnika južne železnice, 1 leto.

— **Pogreša se** od 10. t. m. tesar Franc Simčič iz Zgornje Hrušice. Ker navedenec še nikdar od doma ni izostal, se sumi, da se mu je pripetila kaka nesreča.

— **Nesreča nabornika.** Ignacij Šad, 22letni mizarski pomočnik, stanujoč v Kolezijskih ulicah št. 6, je šel včeraj na vojaški nabor. Ker mu ni bilo všeč v prostoru, kjer čakajo k vojakom potrjeni fantje na običajno prisego, je skočil skozi okno. Obležal je na tleh z zlomljeno nogo in si obenem pretresel možgane. Peljali so ga v bolnico.

— **Brezsrčnež.** V soboto popoldne je neki posestnik iz Dola gnal po Dunajski cesti bika, kateri je vsled utrujenosti padel. Ker ga ni bilo mogoče spraviti naprej, je posestnik poiskal kol in začel ubogo žival ž njim tako pretepavati in suvati, da se je občinstvo glasno zgražalo nad tako brezsrčnostjo. Preskrbljeno je, da neusmiljenež dobi zasluženo plačilo.

— **Pruomenadni koncert »Slovenske filharmonije«** je ob ugodnem vremenu danes od pol 7. do pol 8. zvečer pod gradom »Tivoli«.

— **Izgubljeno in najdeno.** Posestnik Fran Stiplošek je izgubil zlat za 10 K. — Posestnica Marijana Zabukovčeva je izgubila vozno pregrinjalo. — G. Jožef Bevc je izgubil srebrno žepno uro s kratko verižico. — Neki gospod je izgubil denarnico v kateri je imel 35 K denarja, ključ in poštno potrdilo. — Dijak Konstantin Potočnik je izgubil zlat prstan. — Služkinja Marija Kočarjeva je izgubila srebrno žensko uro z verižico.

— **Kinematograf »Ideal«.** Spored za torek 13., sredo 14. in četrtek 15. avgusta: 1. Žurnal Pathé. (Kinematografska poročila. Najnovejši dogodljali, šport, moda itd.) 2. Potegnjeni oče. (Krasna amerikanska veseloigra.) 3. Ladi Hady Moursouk. (Varitetni film.) 4. »Ellen«. (Drama v dveh dejanjih. Učinkovitost Nordiskfilm Co. Samo zvečer.) 5. Luka sluga. (Velekomično. Igra André Deed.) V soboto: »Grehi našega časa.« (Svetovna učinkovitost Nordiskfilm Co.) Drugi teden: »Olimpske igre v Stockholmu.« (Dolgost filma 600 metrov.)

Štajersko.

— **Vola je ukradel.** Po ceni je hotel kupiti vola kmet Franc Valenca iz Mostinja na sejmu v Kostrivnici. Ko je videl na sejmišču stati vola brez gospodarja, je šel ter ga odvezal in odpeljal. Vol pa je bil last posestnika Matije Verka, kateri je ravno sedel v gostilni. Ko je ta zvedel, da mu je Valenca odgnal vola, je šel takoj za njim, obenem pa je šlo ž njim še več tovarišev. Ko so Valenco dohiteli, mu je Verk vola odvzel ter mu dokazoval, da ta način kupljenja vola ni pravi. Verkovi spremljevalci pa so to potrdili tudi s palicami ter Valenco tako hudo pretepli, da je dobil več težkih poškodb. Valenca se bo zagovarjal pred sodiščem zaradi čudnega kupa vola, drugi pa, ker so ga prehudo poučili, kako se voli kupujejo.

— **Zagoneten zločin.** V Jiršovcih pri Ptuju so našli te dni ne daleč od domače hiše umorjeno 21letno amsko kmečko hčer Alojzijo Pukšiš. Imela je prerezan vrat. Bila je v drugem stanu in sumijo, da jo je umoril njen zapeljivec. Sodna komisija bo dognala stvar.

— **Strela ju je ubila.** V Hrastovškem vrhu blizu Ormoža je udarilo v skedenj kmeta L. Hecla ter ga užgalo. V skednju sta se nahajala dve Heclovi hčerki v starosti 11 in 13 let ter stara mati Jožefa Hecl. Strela je obe deklici usmrtila in sta bili na mestu mrtvi, dočim se stari materi ni nič zgodilo. Da ne bi že mrtvi deklici zgoreli, je hotela stara mati obe rešiti in spraviti na prosto. Pri tem pa je dobila na obeh rokah hude opekline in so jo morali spraviti v mariborsko bolnišnico.

Koroško.

— **Sneg na Dobraču.** Kakor poročajo iz Beljaka, je zapadel v soboto sneg globoko, skoro do podnožja Dobrača. Ta nenadni vremenski preobrat je povzročil po južni Koroški občutno spremembo temperature in ni pričakovati več občutne poletne vročine.

— **Ogenj v tovarni.** V tovarni Rainerjevi za milo v Beljaku se je razletel kotel vsled prenapetosti para. V strojnici se je razširil nenadoma ogenj, ki je pretil, da uniči celo tovarno. Posrečilo se je domačim delavcem in gasilcem, da so ogenj pravočasno zadušili. Kljub temu pa je napravil ogenj precejšnjo škodo in povzročil veliko razburjenja.

Trst.

— **Požar tovarne.** V soboto ponoči ob 2. je začelo goreti v tovarni linolej v Trstu. Ogenj je izbruhnil v oddelku za oksidacijo. Razširil se je z veliko naglico po drugih tovarniških stavbah in bila je nevarnost, da uniči celo tovarno. Po večurnem gašenju gasilcev in vojakov, se je posrečilo omejiti ogenj le na nekatera poslopja, ki so popolnoma pogorela. Rešilne akcije se je udeležil tudi oddelek nemške mornarice križarke »Geier«, ki je sedaj v Trstu. Škoda, približno cenjena, presega 200.000 K, pokrita pa je z zavarovalnino.

—**Ubežni menjalec.** Ubegli lastnik menjalnice denarja Neuman v Trstu je zapustil v svoji blagajni komaj 350 K denarja — in še te je bržkone pozabil — in nekaj ničvrednih papirjev. Škoda za katero je oškodoval razne svoje klijente, presega 400.000 K.

Umetnost in književnost.

— **Božena Nemcová: Češke pravljice, I. zvezek** (Knjižnica »Mariborskega Sokola«, 7. zv.). Slovenski mladini priredil Janko Osojnik. Cena 1 K. 80 str.

Sodba v Jukićevem procesu.

Zagreb, 12. avgusta

La comedia è finita!

Sodba v procesu proti Jukiču in tovarišem je izrečena, zagrinjalo je padlo, duri so se zaprle. Dovršen je proces, ki bi bil moral biti globokoresno, s tragično vestnostjo pripravljeno in izvršeno dejanje, pa je bil komedija, dasi komedija s tragičnim zaključkom.

V petek zvečer je bila razprava zaključena. Menda bi bil senat že v soboto lahko izrekel to, kar je razglasil danes. Gotovo se ne motimo, če pravimo, da je sodišče prav kmalu po zaključeni razpravi vedelo, kako bo sodilo. Dolgi interval do razglasa sodbe bi bi torej nerazumljiv, če...

Seveda — če...! Razumljiv bi bil, če bi bilo moralo sodišče šele Cuvaja vprašati, kako naj sodi. Zakaj Cuvaja ni lahko najti. Pravijo, da mu je izza atentata, ko je vzkliknil »kako daleč je že prišlo na Hrvaškem!« tako zrastel pogum, da od tistega časa kar potuje in potuje

Ali za to se sodišče pač ne zanima. Kaj je sodišču mar, kje je Cuvaj in kaj ima Cuvaj opraviti s sodiščem?... Toda zakaj so potem čakali do danes s publikacijo sodbe?

Nemara je s tem vprašanjem v zvezi drugo vprašanje: Zakaj imamo danes v Zagrebu obsedno stanje? Zakaj je na nogah vsa policija in žandarmerija, zakaj je v vojašnicah pripravljeno vojaštvo? Ali so se bali, da izbruhne v Zagrebu revolucija, pa so mislili, da je to v nedeljo laže kakor v pondeljek?

Na Zrinjskem trgu je bilo dopoldne živahno vrvenje. Po drevoredih je bilo toliko ljudstva, kolikor navadno ob praznikih. Ali kmalu je prišla policija in žandarmerija, ki je napravila okrog sodnije kordon in ga polagoma razširjala, da je bil ves prostor daleč naokrog zagrajen. Kdor je hotel skozi, je moral pokazati vstopnico najprej tukaj, pa pri vhodu v palačo in še pri vhodu v dvorano. Pa celo ljudje, ki so imeli vstopnico, so bili zavrnjeni. Policija je bila tako nervozna, da je celo v cvetlicah slutla nevarnost. Pred sodnijo je bilo deset detektivov, med njimi sestra obtoženega Cesarca s šopki v rokah. Bogve kaj je bilo v tem groznega — aretirali so jih in odpeljali na policijo!

MARK TWAIN:

Časnikarstvo v Tennessee.

»Urednik Lavine v Memfisu je takole narahlo in milo posvetil dopisniku, ki ga je proglasil za radikalca: — Ko je reptil s črnim srcem zapisal svojo prvo besedo, ko je bil na sredi, ko je delal pike na »i« in prečrtaval svoje »t« in pilil svojo periodo, se je natanko zavedal, da je skuhal stavek, ki smrdi od malopridnosti in ki gnije od lažnjivosti.«

Exchange.

Zdravnik mi je dejal, da bi južno podnebje ugajalo mojemu zdravju, pa sem se napotil v Tennessee in postal sourednik »Jutranje glorije in bojnega vrišča«. Ko sem nastopil svoje mesto, sem zalotil glavnega urednika na trinogu, noge je imel razpoložene po jelovi mizi. V sobi je bila še druga miza iz jelovine in še drug amputiran stol in oba sta bila do polovice zakopana v časopise in v skladanice rokopisa V sobi je bil tudi še lesen pljuvalnik, do vrha napolnjen s čiki, in razen tega še peč z napol podrtimi vratci.

Glavni urednik je imel na sebi črno suknjo z dolgimi škrici in bele platnene hlače. Njegovi čevlji so bili majhni in dobro povoščeni. Imel je srajco na gube, velik pečatni prstan. Štrleč ovratnik starofrankovske oblike in pisano ovratnico s povešenimi čopi. Datum njegovega kostuma je bilo l. 1848. Kadil je cigaro, svoje misli je zbiral in si hudo razmršil svoje kodre, ko je z rokama segal v lase. Strašne poglede je lučal okrog sebe, iz česar sem posnel, da kuha posebno sočen uvodnik. Dejal mi je, da naj se lotim časopisja, ki prihaja v zameno, naj ga posnamem in napišem članek o »Duhu časopisja v Tennessee«, pri čemur naj stlačim vanj vse, kar najdem v njem zanimivosti.

Napisal sem to-le:

»Duh časopisja v Tennessee«.

»Uredniki »tedenskega potresa« trpe očividno na nesporazumljenju glede na železnico v Bally hack. Družba ne namerava pustiti Buzzardville na levi. Narobe, družba smatra ta kraj za najvažnejšo točko vse proge in ne bo pustila mesta na strani. Gospodje od »Potresa« bodo seveda svojo zmoto z zadovoljstvom popravili.

Gospod Johu Iv. Blossom, znameniti urednik »Groma in Strele« iz Higginsville je včeraj dospel v naše mesto in se nastanil v Buren-House.

Pripominjamo, da se je naš tovariš od »Jutranjega tuljenja« v Mud-Spring zmotil s svojo trditvijo, da izvolitev van Werterja še ni gotova; ampak preden ga doseže naša opazka, odkrije nedvomno svojo zmoto sam. Očividno so ga zmešala nepopolna poročila o volitvi.

Z veseljem poročamo, da se mesto Blathersville trudi za pogodbo z njujorško tvrdko zastran tlakovanja zanemarjenih blathersvillskih cest z. Nicholsonovim tlakom. Težka bo s pogodbo, odkar je mesto Memfis sklenilo slično pogodbo in potem odklonilo plačilo. Ampak »Vsakdanji Živio« nastopa prav spretno za vso stvar in ima mnogo upanja, da prodre.

Z obžalovanjem čujemo, da je polkovnik Bascom, glavni urednik »Pojemajočega Glasu Svobode« pred nekaj dnevi padel na cesti in si zlomil nogo. Zadnje čase je močno oslabel od napornega dela in od žalosti in nad boleznijo v rodbini; najbrž je omedlel vsled svoje navade, da se je mnogo gibal na solncu.«

* * *

Svoj rokopis sem izročil glavnemu uredniku, da ga sprejme, premeni ali zavrže. Narahlo ga je pogledal. Njegvo obličje se je stemnilo. Njegove oči so preletele strani in njegove poteze so oznanjevale hudo uro. Jasno je bilo, da ni vse prav. Potem je planil pokoncu in zakričal:

»Grom in peklo! Menite, da bom o tej govedini govoril tako? Menite, da mojim naročnikom tekne taka neslastna hrana? Dajte mi malo pero!«

Še nikdar nisem videl peresa, da bi tako zlobno črtalo in križalo ter tako neusmiljeno oralo po tujih glagolih in pridevnikih. Ravno ko je bil na sredi svojega dela, je nekdo ustrelil nanj skozi odprto okno in popačil simetrijo njegovega ušesa.

»Eh«, je dejal, »to je lopov Smith... od »Moralnega Vulkana«... že včeraj sem ga pričakoval.«

Nato je potegnil mornarski samokres izza pasu in ustrelil. V ledja zadet se je Smith zgrudil na tla. Vsled strela je Smith, ki je ravno vdrugič streljal, zgrešil svoj cilj in ranil nedolžno žrtev. Ta žrtev sem bil jaz. Samo prst mi je odstrelil.

Potem je glavni urednik nadaljeval s črtanjem in prekrižavanjem. Ravno ko je svoje delo dokončal, je zabobnela ročna granata skozi dimnik in eksplozija je razdrobila peč na tisoč koscev. Druge škode ni napravila, le drobec, ki je odletel, mi je izbil nekaj zob.

»Peč je popolnoma razdejana«, je menil glavni urednik.

Pripomnil sem, da popolnoma soglašam z njim.

»No, kaj zato — ob tem vremenu je itak ne potrebujemo. Poznam človeka, ki je to storil. Mi že pride v roke. Na, tukaj imate način, po katerem se obravnavajo take reči.«

Vzel sem rokopis. Od črt in kljuk je bil tako prekrižan, da bi ga mati ne bila več spoznala, če bi jo bil imel. Glasil se je takole:

»Duh časopisja v Tennessee.«

»Nepoboljšljivi lažnjivci od »Tedenskega Potresa« hočejo plemenitemu in viteškemu ljudstvu natveziti zopet eno svojih malopridnih in okrutnih laži z ozirom na najznamenitejšo misel devetnajstega veka, z ozirom na železnico v Bally hack. Misel, da naj Buzzardville ostane na levi strani, so izkotili njih nemarni možgani, oziroma tisto blato, ki ga smatrajo sami za možgane. Bolje bi bili storili, da so pogoltnili to laž, če so svojim zavrženim reptilskim truplom hoteli prihraniti bič, ki ga poštero zaslužijo.

Oni osel, ki sliši na ime Blossoma, od »Groma in Strele« iz Higginsville se že zopet potika tod okrog.

Pripominjamo, da omejeni tepec od »Jutranjega tuljenja« v Mud-Springs spravlja v svoji lažnjivosti poročilo v svet, da van Werder ni izvoljen. Božje poslanstvo časopisja obstoja v tem, da trosijo resnico, da rujejo zmoto, da vzgajajo, požlahtnjujejo, dvigajo javno moralo in da napravljajo vse človeštvo blažje, čednostnejše, usmilejnejše in v vsakem pogledu bolješe, svetejše in srečnejše; in vzlic temu onečašča ta brezsrčni lump svoj vzvišeni poklic trdovratno z razširjanjem laži, obrekovanja, zasramovanja in podlih psovk.

Blathersvillu je potreben Nicholsonov tlak — jetnišnica in ubožnica sta mu tembolj potrebni. Kakšna misel: tlak za tako klaverno gnezdo, ki nima drugih znamenitosti kot dve žganjarni, kovačijo in tisti facaneteljček, ki se imenuje »Vsakdanji Živio«! Zakaj se raje ne izposodijo tlaka od Memfisa? Tam je ta stvar zelo po ceni na prodaj. Tisti plazeči mrčes, ki ga zmerjajo za Bucknerja in ki urejuje »Živio«, kriči kakor osel s svojo prirojeno bebavostjo o tej zadevi vsakovrstne neumnosti in si še celo domišlja, da govori pametno.«

(Konec prih.)

Samo pri tvrdki

Glejte skozi proti luči!

Glejte skozi proti luči!

Cenik zastonj in poštnine prosto

Pet minut pred enajsto uro pripeljejo obtožence v dvorano, zadnjega Jukića, ki ima rdeč nagelj v gumbnici. Vstopivši v dvorano zakliče: »Živelo edinstvo Hrvatov, Srbov in Slovencev!« Ta hip ga že pograbi jetničar in ga hoče odvleči iz dvorane. Jukić se mu krepko upre, ostali obtoženci kličejo: »Pustite Jukiča tukaj!« občinstvo kliče: »Pravico ima, da sliši sodbo!«

Dr. Budisavljević gre po predsednika. Ta pride in vpraša Jukiča, če hoče mirno poslušati sodbo. Jukić pritrdi in predsednik odide.

Kmalu nato se vrne s senatom. Sodniki so črno oblečeni kakor za pogreb. Predsednik Wendler začne takoj čitati sodbo. Ko pride do stavka: »Obtoženi Bublič, Neidhardt, Cesarec so dali s svetom in dejanjem povod...« zakliče Jukić:

Cuvaj je dal povod za atentat!

Pri besedah: »...govoril, da je treba Cuvaja umoriti«, zakliče: »Tako je!« Pri besedah: »dali so torej svojo pripomoč,« pravi: »Jaz sem bil sam in nihče mi ni pomagal!«

Predsednik: Odvedite Jukića!

Jetničar pristopi s tremi justičnimi stražniki in hoče odvesti Jukića.

Dr. Prebeg: Jukić, bodite mirni!

Predsednik: Če boste mirni, lahko ostanete.

Sodba.

Sodišče spoznava Jukića **krivega** vseh v obtožbi navedenih zločinov (!?!) in ga obsoja po § 136 z ozirom na § 13 kaz. zak. na

smrt na vešalih.

Jukić posluša sodbo popolnoma miren; oči ima uprte v predsednika, nobena poteza v obrazu se mu ne izpreminja, le ko je predsednik dovršil odstavek, zakliče:

»Cuvaja na vešala!«

Nato prečita predsednik sodbo proti ostalim obtožencem. Tudi to spremlja Jukić z medklici. Zlasti pravi: **»Jaz nisem ničesar izpovedal, vse so vedeli prej!«** in pa: »Prosim, nobene zveze ni bilo! Ampak zveza bo nastala, če pojde tako dalje.«

Sodba proti drugim obtožencem se glasi: Gjuro Cvijič, August Cesarec, Dragutin Bublić, Franjo Neidhardt in Kamilo Horvatin se obsojajo

na pet let ječe,

Roman Horvat na

šest let ječe,

Josip Šarinić na

šest mesecev ječe.

Oproščeni so: Vladimir Badalić, Dušan Narančić, Vatroslav Dolenc in Stjepan Gaboga.

Čitanje sodbe je trajalo tri četrt ure.

Predsednik: Jukić, ste li razumeli sodbo?

Jukić: Apeliram na hrvaški narod! Živila Hrvatska! Smrt tiranom! — Nato se obrne in odide iz dvorane. Ostali obtoženci kličejo: Živio Jukić!

Zagovorniki naznanjajo **ničnostno pritožbo** in predlagajo, da se izpuste obtoženci do pravokrepnosti sodbe na svobodo. Drž. pravdnik se zadovoljava s sodbo. O predlogu zagovornikov bo sodišče pozneje sklepalo.

Senat vstane.

Ta hip zapojo obtoženci »Lijepa naša domovina!« in vse občinstvo poje z njimi.

Šarinić zakliče: Živela Jugoslavija! Vsi obtoženci zapuste dvorano z Živio-klici na Jukića in Hrvatsko.

*

Zagreb, 12. avgusta. Po vsem mestu hodijo močne patrulje. Vojaški oddelki so v pripravi.

*

Oproščeni obtoženci — izgnani.

Zagreb, 13. avgusta. Včeraj so odpustili iz zapora štiri oproščene obtožence v Jukićevem procesu. Nekaj ur pozneje so dobili od policije odlok, da so za **pet let izgnani iz Zagreba.**

Vestnik organizacij.

Vse dopise za strokovno tajništvo v Ljubljani sprejema začasno namesto sodruga V. Zoreta, ki je odsoten do 12. septembra 1912, Ivan Mlinar, Ljubljana, Frančiškanska ulica 8.

Seja izvrševalnega odbora j. s. d. str. bo v sredo dne 14. avgusta v upravništvu „Zarje“ v Ljubljani.

Vaje pevske podružnice „Vzajemnosti“ danes, v torek ni. Pač pa se vrši v petek, 16. avgusta ob 8. zvečer in naj se je vsi pevci zanesljivo udeleže.

Krakovsko-trnovska podružnica „Vzajemnosti“ ima v sredo 14. t. m. ob 8. zvečer važno sejo na stanovanju sodruga Krašovica. Odborniki in nadzorstvo naj se seje zanesljivo udeleže.

Vič-Glince. Odbor podružnice „Vzajemnosti“ ima v sredo 14. t. m. ob 8. zvečer važno sejo.

Zadnje vesti.

DVAJSET BOSANSKIH VASI.

Budimpešta, 13. avgusta. Dediči barona Bernyakovicsa tožijo ogrsko državo, da jim mora izročiti 20 bosanskih vasi. Svojo zahtevo utemeljuje s staro listino cesarja Leopolda od 5. marca 1661. l., s katero je podelil cesar družini Bernyakovicsevi 20 bosanskih vasi, kadar pride z božjo pomočjo Bosna zopet k Ogrski.

ESPERANTSKI KONGRES.

Krakov, 13. avgusta. Tu se je otvoril mednarodni esperantski kongres. Oficialno so zastopane Avstrija (vojno ministrstvo!), Belgija, Francoska, Bulgarija, Zedinjene države, Kalifornija. Mesto slavnostno opravljeno in nudi redko mednarodno sliko zastopnikov raznih rodov, ki pa se vsi lahko in brez truda razumevajo v enem jeziku, v esperantu.

VOLILNA REFORMA NA OGRSKEM.

Budimpešta, 13. avgusta. Temelj nove volilne reforme na Ogrskem bo inteligenčni cenzus, a premoženjski cenzus vendar ne bo popolnoma izključen. Pogoj za volilno pravico bo tudi enoletno bivanje v enem in istem kraju. Volilni stroški bodo popolnoma odpravljeni. Tajno glasovanje ne bo povsod upeljano. Nova razdelitev volilnih okrajev je pridržana posebnemu zakonu.

POD ZAŠČITO VOJAŠTVA!

Budimpešta, 13. avgusta. Državni tajnik Madarassy je bil pred svojimi volilci v margitatskem volilnem okraju v spremstvu treh kompanij infanterije, enega eskadrona kavalerije in sto orožnikov. Ti so skrbeli za »red«. Ni čudno, da so soglašali volilci s svojim poslancem, ki je imel oborožene argumente s seboj.

POINCARE V PETERBURGU.

Sprejem pri cesarju.

Peterburg, 12. avgusta. Car Nikolaj in carica Aleksandra sta včeraj sprejela ministrskega predsednika Poincaréja v veliki palači v Petrovem dvorcu. Po sprejemu je bil zajtrk; Poincaré je sedel desno od carja. Nadalje so bili še povabljeni ministrski predsednik Kokovcev, zunanji minister Sasanov, ruski veleposlanik v Parizu Izvolsky in spremstvo francoskega ministrskega predsednika. Car je podelil Poincaréju red Alekandra Nevskega. Zvečer je bil v taboru v Krasnem selu mirozov, potem obed pri velikem knezu Nikolaju Nikolajeviću in naposled slavnostna predstava v gledališču v Krasnem selu.

Peterburg, 13. avgusta. Cesar Nikolaj je nadzoroval včeraj dopoldne v Krasnem selu čete; navzoč je bil tudi ministrski predsednik Poincaré razgovor z vnanjim ministrom Sasanovom. Zvečer je bila pojedina pri ministrskem predsedniku Kokovcevu.

TURČIJA.

Nova prisega za oficirje.

Carigrad, 13. avgusta. Na predlog vojnega ministrstva je sankcijoniral sultan irade ki odreja, da se vsi častniki zaprisežejo po novi formuli, v kateri se zavežejo, da ne bodo pripadali nobeni javni ali tajni politični stranki. Po novi formuli je včeraj priseglo 400 častnikov, ki so bili končali vojaško akademijo; navzočna sta bila tudi sultan in vojni minister. Častnike, ki se upro prisegi, bodo kaznovali.

Bombe.

Solun, 13. avgusta. Na železniški progi Kilindir-Karasuli so našli pred prihodom vlaka dve z električno baterijo zvezani bombi. Na vseh progah so poostrili varnostne odredbe.

VLOM V BANKO.

London, 13. avgusta. Predsinočnjem so vlomili vlomilci v banko **Wallstreet in odnesli dva miljona mark.** Vlomilci so prišl v banko skozi luknjo, ki so jo en teden kopali v kleti; o njih ni nobenega sledu.

PANAMSKI ZAKON.

Protest Anglije.

London, 13. avgusta. »Times« pišejo: Če dobi panamski zakonski načrt zakonito moč, bo Angleška proti temu protestirala; če pa diplomacija ne bo mogla rešiti tega vprašanja, bo predlagala, da se slučaj izroči haškemu mirovnemu razsodišču.

MAROKO.

Odstop Mulej Hafida.

Pariz, 13. avgusta. Ministrski svet, ki je bil včeraj v Rambouilletu, je potrdil dogovor nad generalnim namestnikom Liauteyem in sultanom Mulej Hafidom, po katerem sultan odstopi preden odpotuje na Francosko. Pogoji odstopa so se v prejšnjih dogovorih primerno uredili.

Novice.

* **Eksistenčni minimum.** Te dni so pokopali na Ogrskem enega starih liberalnih plenečih politikov korupcijske dobe Kolomana Tisze, poslanca barona Deziderja Gromona. Že leta 1869 je bil izvoljen Gromon za poslanca — kakor pač na Ogrskem razumevajo »izvoljen biti« — pozneje je bil višji župan, potem se je povzpel do kraljevega komisarja pri kolonizaciji Čangošev (iz Bukovine privabljenih mažarskih kmetov) ter pri družbi za regulacijo spodnje Donave, slednjič pa je bil državni tajnik v honvedskem ministrstvu, skratka, čisto po nedolžnem je prišel izključno do takih mest, ki so nesla. Ko je pri volitvah januarja l. 1905 doletel liberalno stranko polom, je tudi Gromon izginil s političnega pozorišča in odslej ga življenje ni nič kaj veselilo; v juliju 1908 je poskusil samomor, ker so se njegove dohodninske razmere tako poslabšale, da so bili njegovi letni dohodki — »le« še 40.000 kron! Brezdelni dohodki tega moža so torej padli pod eksistenčni minimum vsemoza in tega blagorodje ni mogło prenašati. Toda strelna rana, ki si jo je bil prizadejal Gromon, se je zacelila. Pred dvema letoma je zopet dobil državnozborski mandat. Ampak nekdanji sijaj izmozgavajočega politikovanja ni hotel več zasijati, ker je bilo treba vpoštevati naraščaj. Tako je umrl 25. julija, star 74 let.

* **Atentator poslanec Kovacs.** S tem, da je streljal poslanec Julij Kovacs 7. junija na lopova Tiszo, a ga ni zadel, in da je Kovacs kljub smrtnonevarni rani ostal pri življenju, je dobila ogrska vlada vjetnika,ki ji je skrajno neprijeten. Kovacs je priznal, da je nameraval ustreliti Tiszo; zato je njegovo dejanje poskušen umor. Tako dejanje pa pride pred porotnike. Preiskava je končan, priče so zaslišane in zdaj naj bi se dvignila obtožnica. Ampak Kovacsa nikakor ne privoščijo porotnikom, ker vedo, da bi ga oprostili. Proces bi bil samo poraz vlade in državnega rešitelja Tisze, zategadelj se mu hočejo ogniti. Slišala se je že vest, da ne nameravajo obtožiti Kovacsa zaradi poskušenega umora, ampak zaradi — lahkomiselnega ravnanja z revolverjem, torej zaradi pregreška, ki ga zagreši tisti, ki se je igral z revolverjem in se je ta nenadno sprožil. To pa se je zdelo celo vladi smešno in zategadelj je poiskala drug izhod. Psihiatri, ki ne povedo le na Ogrskem za znanstveno dejstvo tisto, kar hoče vlada, so torej »našli«, da je izvršil Kovacs dejanje v skaljeni zavesti in da je tista skaljenost dosegla tako visoko stopnjo, da Kovacs tedaj ni bil gospodar čez svojo voljo, torej se ne sme kaznovati zaradi trenutne zmedenosti. Preiskovalni sodnik je zato sklenil, da ustavi preiskavo in izpusti Kovacsa. Da se ogrne vsa komedija v pajčolan, se je državno pravdništvo pritožilo proti temu sklepu, kar ima za posledico zavlačenje izpustitve. O pritožbi ima določiti senat. Sodijo, da se bo komedija še naprej uganjala; klicali bodo na Ogrskem obstoječi justično-zdravniški senat, da odloči, ali je bil Kovacs ob atentatu zmeden. Seveda noben človek ne verjame, da bi prišli psihiatri do istega sklepa, če bi bila vlada menla, da bo Kovacs obsojen. Nhče ne more verjeti, če so sodni psihiatri na podlagi vse svoje znanosti atentatorja Jukića, ki je gotovo nenormalen, označiti za duševno zdravega in če so razglasili sodni psihiatri Nikolaja Njeguša za odgovornega, da bi ne bili njih budimpeštanski poklicni kolegi izrekli istega mnenja o Kovacsu, če b ga bila želela vlada. Opozicionalni listi pa porabljajo to izvedeniško mnenje o trenutni zmedenosti (namreč, da je bl Kovacs pred atentatom duševno zdrav, prav tako tudi po atentatu in da je bil samo v trenutku atentata bolan) za dobro šalo, da so psihiari in sodniki dognali, da mora ob današnjih razmerah na Ogrskem normalen človek znoreti.

* **Kolera na Ogrskem.** V Eisenstadtu je zbudila vest, da so se pojavili v občini Szerbö-Major sumljivi slučaji kolere, veliko osupnjenost. Višji župan in več okrajnih zdravnikov je takoj odpotovalo tjekaj. Izid oblastvene preiskave še ni znan. — V Hermannstadtu je povzročilo veliko vznemirjenje poročilo, da je tovarniški delavec Julij Groß obolel za sumljivimi znaki kolere. Zdravniška preiskava je dognala pri bolniku vse znake kolere. Oblasti so takoj ukrenile vse potrebne odredbe.

* **Mednarodni kongres gluhonemih.** Amfiteater Richelieu v Parizu nudi te dni nepozaben pogled. Ljudje iz najrazličnejših dežel sveta se gnetejo v velikem številu med sabo in živahno razpravljajo, ne da bi se slišal le en glas: tretji mednarodni kongres gluhonemih zboruje. Iz Zedinjenih držav amerikanskih je prišlo 12 delegatov, z Angleškega 40. Nemci, Avstrijci, Italijani, Belgijci, Škandinavci, Španci, Portugalci, Švicarji, Turki in Japonci so poslali zastopstva. Kongres ima to leto poseben pomen vsled slavlja 200letnice rojstva abeja de l' Eppéeja, velikega učitelja gluhonemih, ki je ustanovil francoski sistem vzgajanja potom govorice z znamenji. Posvetovanja so se otvorila z govorom francoskega državnega tajnika Morela, katerega zveneče besede pa so se razzvenele brez učinka, dokler jih ni tolmač Omnès z nenavadno gibčnostjo prevel v govorico z znamenji. Šele sedaj se je oglasilo na čudovito tihem zborovanju zdajpazdaj močno ploskanje z rokami. Delegatje so govorili v govorici z znamenji in ploskanje njih tovarišev po usodi jim je dokazovalo, da so jih tudi brez besed razumeli. Globok mir, ki je razprostrt nad razpravami tega zborovanja, se le časi čudovito prekine z neslovkovanimi glasovi, s katerimi od časa do časa govore gluhonemi med sabo. Zlasti nagovor tuškega delegata, ki je družil z izrednim mirom kretnje največjo jasnost, je bil zmagoslavje pantominske umetnosti in je vzbujal začudenje drugih. Glavni predmet razprav je bilo obravnavanje o dobrih in slabih straneh govorice z znamenji. Govorica z znamenji daje gluhonemim čudovito sredstvo za medsebojno razumevanje, izključuje pa jih od glasno govoreče okolice. Zategadelj so dejali: »Znamenje je nesreča za gluhonemega.« Na kongresu so kazali metodo, kako bi se naučili gluhonemi razumevati se med sabo z nesli in bi brali besede z ustnic drugih ljudi!

* **Bochum — Essen.** Strašna ilustracija k Kruppovemu slavlju Nad sto mrtvih v Bochumu! Proletarci, stvarniki nadvrednosti, stvarniki bogastva — globoko pod zemljo jih je doletel strupen plin, na mah jih je pometal po tleh, jih obkrožil s plameni. Grmada mrličev sedaj, kar je ravnokar še živelo, dihalo, delalo, ustvarjalo vrednosti. Jamski ogenj liže mrtva trupla in zogljenela spravljajo na dan, potem ko so jih bili nabrali po kotih, med njimi tudi drgetejoča, krvaveča trupla ranjencev, tupatam zdravo truplo živega. Grozepolnemu plicu v globini je sledilo obupno ihtenje zunaj, Očetje in bratje so bili ubiti, sežgani, katerih nespoznanja razmesarjena trupla spravljajo na dan, očetje, bratje, sinovi... Žene ihte, matere, sestre! Bochum!... Tam gori pa, v Essenu, se slavnostno goste ob isti uri, si napijajo, cesar in najmlajša ekscelenca in drugi, gori v gradu železnega kralja obhaja veselje svoj praznik. Stoletnica rojstva sta praznovani, rojstva že leznega kralja, dedič železnega kralja in cesa Nemcev. Zastave in cvetice, z dišavami prepo jeno mesto v slavnostni opravi, vse potopljen v samo veselje in radost — in nihče ne misli odkod vse to bogastvo, kdo ga ustvarja. Sto terni smrtni krik se oglasi globoko v trebuh zemlje, v Bochumu, zemlje, ki jo razgrebli kapitalizem. Pa tudi v Essenu so ga slišali — preplašeni hite minister in predsednk pokrajn od slavnostne pojedine k rovu, od šampanjc h krvavi grmadi človeških trupel, ki so preurami še živela, dihala in tako delala, da j vzraslo iz tega neizmerno bogastvo drugih i moč. Smrtni krik v Bochumu je ostro in gluše če zazvenel v žvenket kozarcev in olepšam govoričenje v Essenu.

* **Ceste z največjim prometom.** Ceste, n katerih je vsaj pet dni, od pondeljka zjutra do sobote opoldne, največ prometa, so v lon donskem trgovskem delu mesta. Najmanj 50 tisoč ljudi in 50 tisoč voz na dan gre od borz do poslopja angleške banke, na uro približn 45.000 do 50.000 ljudi. Po Friderikovi cesti v Berlinu gre povprečno vsako uro 30.000 peš cev, na dan 300.000 oseb, po dunajskem Grabn gre na dan približno 275.000 oseb, po Vladimir jevem prospektu v Peterburgu pa gre na dan 300.000 oseb. Prvo mesto, kar se tiče vozneg prometa, in drugo mesto osebnega prometa zavzema v Evropi Operni trg v Parizu, kje gre dan za dnem po 63.000 voz in 45.000 peš cev. Na »Puerta de Sol« v Madridu, kjer se ste ka 10 velikih cest, je vsak dan do 350.000 ljudi Novi Jork prekaša vsa mesta. Na Broadway je vsak dan približno 500.000 pešcev, v avto mobilih in vozovih cestne železnice pa do 70 tisoč.

* **Gojitev nojev.** Nojeva domovina je Afrika .Zadnjih 30 let so pričeli gojiti noje tudi v Ameriki in pred kratkim je svetovnoznani krotitelj živali Hagenbeck na svojem posestvu v Stellingenu pri Hamburgu tudi pričel z rejo nojev. Szidal je lično hišico, podobno vili, za katero se razprostira velik ograjen prostor, p katerem ponosno hodijo noji. Tukaj se lahko zasleduje ves nojev postanek. Velikanska jajc denejo v umetne valilnice, majhne noje dodele potem v družbo piščet, dokler te ne prerastejo Ko se razvijejo popolnoma, jim porujejo krasna peresa, ki so v oni lični hišici razpostavljena na ogled in v prodajo. Hagnbeck je prvi prestavi noja iz njegove vroče domovine v naše toliko mrzlejše podnebje. V Ameriki goje noje že od l. 1882. dalje. Največ so jih pa prinesli l. 1901. Nekaj let nato je bilo pa v Afriki strogo prepovedano izvažati noje ali pa jajca. Vsega skupaj niso prepeljali iz Afrike v Ameriko več kakor 400 do 500 nojev, in še od teh je precejšnje število kmalu poginilo. Danes je v Ameriki 17 velikih farm s pribilžno 20.000 noji, nad polovico jih je v Kaliforniji in Arizon. V Afriki, kjer živ noji divje, ali jih imajo obenem tudi po farmah, je bilo l. 1865. po vseh farmah le 80 nojev, danes jih je že 1 miljon. Cene nojev so kaj različne: 1 mesec star noj velja 240 K do 360 K; dorasli noji veljajo 720 K do 960 K; 12 jajec velja 300 K do 540 K. Vsak dorasel noj ima približno 700 gramov peres, ki se prodado za okras ženskih klobukov. Eno pero cenijo povprečno na 144 K. Stroški za zdrževanje enega noja so približno 48 K. Noj ima tem več in lepših peres, čim bolj je zdrav in čim boljše pasme je. Peresa mu odrežejo, izruvati jih ne smejo, odrezati se morajo tako, da ne priteče niti ena kapljica krvi in da ne občuti žival najmanjše bolečine. Čez dva meseca potegnejo del peresa, ki je ostal v telesu in ki se je medtem posušil. Francozi so tudi pričeli poskušati z rejo nojev na otoku Madagarskar in na jugu od Tunisa.

* **Na gorah zmrznil.** Dunajski knjigotržec Rosenberg je šel s svojo hčerko iz Inomosta v Stubaitalsko pogorje. Med potjo sta dobila družbo petih turistov, s katerima sta šla skupaj do koče nadvojvode Karla. Medtem je pričelo snežiti in družba ni hotela nadaljevati poti do Hildesheimske koče. Čez nekaj časa so se le odločili za nadaljevanje poti. A ker je postajalo vreme vedno neugodnejše, so se turisti vrnili h Karlovi koči, razen Rosenberga in njegove hčerke. Rosenbergova nista dospela do cilja, zato so poslali za njima rešilno ekspedicijo, ki je našla oba popolnoma trda v snegu. Rosenberga niso mogli več obuditi k življenju, hčerko so rešili.

* **Vseučiliški profesor vlomilec.** Čikaška policija je izvršla minul teden aretacijo, ki zbuja veliko senzacijo po vsej Ameriki. Aretiranec je profesor A. Guthrier, voditelj elektrotehničnega oddelka na čikaški tehniki. Profesor je obtožen mnogih vlomov in je svoja dejanja deloma že priznal. Od marca [illegible] vlamljal v vile čikaške denarne aristokracije v odsotnosti posestnikov. Uplenil je za 250.000 dolarjev predmetov. Vzrok, da je zašel na pot zločina, je navedel čitanje kriminalnih romanov. Vlomov ni izvrševal zaradi obogatitve temveč sledeč bolehnemu nagonu.

* **Blazen prerok.** Mehikanski fanatik Cesario Garcia je zbudil v mestu Guadalajara neznansko paniko. Cvetoče, 150.000 prebivalcev broječe mesto je popolnoma zapuščeno. Med prebivalstvom, ki še ni zbežalo iz mesta, vlada velik strah, ker je fanatik Cesario Garcia mestu napovedal podobno razdejanje, kakor je zalo Srdomo in Gomoro. Izpočetka so smatrali, ki verjamejo v čudenžo, nadnaravno moč proroka, te besede le za pretiravanje in za grožnjo; ampak zamolklo bobnenje zemlje, ki je sicer v tej deželi jako navadno, je ljudi popolnoma zbegalo in vznemirilo. Na tisoče in tisoče ljudi je vsled trahu pred ognjenim in žveplenim dežjem trumoma zapuščalo mesto. Garcia in del njegovih pristašev je ostal v mestu, ker se niso hoteli umakniti sodbi božji. Sredi mesta, na glavnem trgu, je fanatična množica postavila svojemu preroku altar in časti v njem »novega Elijo«. Samo mestna oblast je ohranila glavo na pravem koncu in preroka zaprla. Fanatiki

množica je napadla jetničnico in šele vojaščini se je posrečilo razkropiti razjarjene norce. Odkar sedi Garcia v ječi, ne uživa nobene hrane; njegovi verniki pravijo, da mu jo pošilja Bog. Ob božji hrani bo shujšal.

* **Vdova s 1500 snubci.** Mlada, vesela, bogata vdova, Klara Brownova iz Kanzas Citi v Ameriki, je inserirala v časopisih, da želi dobiti moža, ki ne sme biti kmet in ne sme biti doma iz zahodne Amerike.Nič manj kakor 1500 zakona in denarja željnih mladeničev in vdovcev se je ponudilo mladi vdovi, da jo žele spremljati na potu njenega življenja. Ali vdova se ni odločila za nobenega. Nekemu časnikarskemu poročevalcu je izjavila, da ne mara nobenega, ker ni niti eden kaj prida. Temu poročevalcu je vdova podala tudi statistiko njenih snubcev: 150 je bilo plemičev, 66 je bilo akademikov s harvardskega vseučilišča, 30 z yalskega in 13 je bilo bivših slušateljev iz Oxforda, 200 je bilo od svojih soprog ločenih, ki so jo obenem prosili za denar, da bodo lehko izvedli sodnijsko ločitev in končno se je ponudilo še 208 vdovcev najrazličnejše starosti.

Rudniška nezgoda v Bochumu.

Kakor smo že poročali, se je zgodila v četrtek v Bochumu katastrofalna rudniška nezgoda, pri kateri je izgubilo življenje stoindvajset rudarjev. Toliko so jih doslej spravili **iz temnih globin. Rešeni** rudarji pa trdijo, da je najmanj še 250 oseb v jami, ki čakajo rešitve. To so grozne slutnje; če se uresničijo, tedaj bo bochumska nezgoda izmed največjih, kaj jih je bilo v Nemčiji zadnja leta. Vzrok strahotne katastrofe ni še popolnoma razjasnjen. Oni, ki bi ga vedeli povedati, so za vedno umolknili, pokriva jih že hladna zemlja. Od merodajne strani trdijo, da so rabili delavci za razstreljevanje dinamit, kar pa je strogo prepovedano. Izmed rešenih pa se nihče ne bo upal dolžiti vodstvo rudnika kot glavnega krivca nezgode, ker predobro ve, da bi ga vodstvo takoj odpustilo. Ko je bila pred štirimi leti ona grozna rudniška katastrofa v Radbodu, pri kateri je prišlo ob življenje 341 oseb, tedaj so pri obravnavi, da se določijo krivci, nekateri rudarji obdolžili brezprimerno lahkomiselnost bogatih rudniških posestnikov. Ali svoje odkritosrčno pričanje so morali drago plačati. Rudniška gospoda jih je vrgla na cesto in jih očrnila tudi pri drugih rudniških posestnikih, da niso mogli dobiti nikjer dela.

Pretresljiv je bil prizor, ko so v četrtek popoldne prinašali trupla ponesrečenih rudarjev iz rova. Na sirovo obtesanih deskah so ležala trupla. Semtintja se je odgrnila odeja in pokazale so se ožgane prsi, s krvjo oblite glave, pohabljene roke, od silne vročine razpokana koža. Vsakdo, ki gleda ta prizor, čuti kako mu pretresa mraz mozeg in kosti. In vrste noče in noče biti konec. Za hip zastane žalostni sprevod, na pragu strojnice obstoje nosilci, odgrnejo truplo in zdravnik položi uho na prsi žrtve in napeto posluša. Le nekaj trenutkov, potem zamahne z roko in nosilci krenejo k prostoru, kjer leže težko ranjeni. Malo je še življenja v truplu, morda, morda se posreči rešitev. Zdravniki se trudijo pri nekaterih po pol ure, po celo uro, največkrat zastonj.

Neznosen smrad po sežgani obleki sega daleč naokolo. Izpod odej moli na pol ožgana noga, ali roka, ki se je skrčila v obupnem boju s smrtjo v pest. Poročevalec nekega berlinskega lista je odgrnil odeje pri dvajsetih žrtvah. Sami krepki, mladi ljudje so bili. Obrazi črno ožgani, vse telo pokrito s črnim premogovim prahom in z groznimi ranami. Vsi imajo vzdignjene roke k obrazom, kakor da so hoteli v trenutku nevarnosti ščititi obraz z rokami.

Zveza rudarjev zvrača vso krivdo na vodstvo rudnika in izjavlja, da so inženirji vedeli že več dni, da se nabirajo plini v rovu, na kar sta jih opozorila rudarja Mittelmann in Kühnel. Ponovno so prosili rudarji pri vodstvu, naj napravi električne ventilatorje. Vodstvo je obljubilo napravo, a izpolnilo je ni. Državno pravdništvo je že uvedlo preiskavo, ali ne proti direkciji, temveč proti rudarjem.

* * *

Kako silno nevarno je življenje rudarjev se najbolj spozna iz pregleda rudniških katastrof. Najstrahotnejša je bila pač ona v l. 1906. v Courrieru na Francoskem, kjer je vsled eksplozije izgubilo življenje 1230 rudarjev. Prihodnje leto sta bili dve rudniški eksploziji v Ameriki: v Doremini je zahtevala eksplozija 500 žrtev in v rudniku družbe Fairmont Coal Company pa 400. Leta 1909. je bila v Marianni v Ameriki rudniška katastrofa, pri kateri je bilo mrtvih 300 rudarjev in leta 1911 v Knoxvillu 200.

Na Nemškem je bila najgroznejša rudniška nezgoda ona v Radbodu, kjer je bilo mrtvih 341 rudarjev. V Plauenu je l. 1869 v dveh rovih prišlo ob življenje 274 rudarjev. L. 1907 je nezgoda v Reedenu zahtevala 148 človeških življenj. V bochumskem revirju sta bili že dvakrat večje nezgode: prva leta 1895., pri kateri je bilo mrtvih 43 rudarjev, druga leta 1898., pri kateri je bilo mrtvih 119 rudarjev.

V Evropi je razmeroma največ in najpogubonosnejših rudniških nezgod na Angleškem. Tako n. pr. leta 1866 v Yorkshire, kjer je 361 rudarjev izgubilo življenje, leta 1877 na Škotskem v High-Blantyru, kjer je bilo 250 rudarjev mrtvih, eno leto pozneje v Old Pittu na Angleškem z 257 človeškimi žrtvami, leta 1890 v Blanerechwerk s 176 in leta 1896 v Pontypriddu z 286 človeškimi žrtvami.

V Belgiji je bila leta 1892 eksplozija v rudniku v Anderlusu, ki je uničila 205 življenj. Na Japonskem je bila leta 1906 tudi velika rudniška nezgoda v Nagasakiju, pri kateri je bilo mrtvih 250 rudarjev.

Na Avstrijskem so bile največje rudniške nezgode v zadnjih desetletjih v Karvinu v rudnikih grofa Larischa: leta 1885, pri kateri je bilo 132 mrtvih, leta 1894 je bilo 235 mrtvih in leta 1895 je bilo 58 mrtvih.

Delavsko gibanje.

= **Izpor graških mizarjev.** Izpor traja neprenehoma dalje in vedno bolj dovaja mojstre do prepričanja, da uganjajo nekateri podjetniki hujskači brezvestno igro z njihovo eksistenco.

Izprti pomočniki dan na dan slišijo, kako preklinjajo težko oškodovani mali mojstri tiste hujskače, ki so povzročili izpor; ne upajo pa se ničesar storiti proti njim, ker se boje, da bi jih hujskači prav sirovo ne opsovali. Mizarji in strojni delavci naj se strogo ogibljejo Gradca!

= **Strankin zbor v Nemčiji.** Letošnji kongres nemške socialno demokratične stranke je sklican na 15. septembra in naslednje dni v Chemnitz. Začasni dnevni red obsega sledeče točke: 1. Poslovna poročila načelstva; poročevalca sodrug Ebert in Braun. 2. Poročilo kontrolne komisije; poročevalec sodr. Raden. 3. Poročilo komisije za reorganizacijo; poročevalec sodr. H. Müller. 4. Državnozborske volitve; poročevalec Scheidemann. 5. Državnozborska frakcija; poročevalec sodr. Stadthagen. 6. Imperializem; poročevalec sodrug Haase. 7. Majsko slavlje; poročevalec sodrug Pfannkuch. 8. Mednarodni kongres na Dunaju; poročevalec sodr. Molkenbuhr. 9. Predlogi. 10. Volitev načelstva, odbora in kontrolne komisije in določitev mesta za strankin zbor 1913.

= **Strokovno gibanje na Nemškem.** Na Nemškem obstoje štiri strokovne zveze: svobodne strokovne zveze, ki so priklopljene centralni komisiji nemških strokovnih društev in katerih člani so socialisti, potem krščansko socialne strokovne zveze, Hirsch-Dunckerjeve in žolte strokovne zveze. Kako so se te organizacije razvijale v zadnjih petih letih, kažejo naslednje številke, iz katerih vsakdo lehko spozna, kje je prava moč.

	Svobodne strokovne zveze	Krščansko soc. strokov. zveze	Hirsch-Dunckerjeve strok. zveze	Žolte zveze
1907 . .	1,873.146	284.649	108.889	—
1908 . .	1,797.963	260.767	105.558	—
1909 . .	1,892.568	280.061	108.028	—
1910 . .	2,128.021	316.115	122.571	51.405
1911 . .	2,400.018	350.574	107.743	85.000

Od leta 1908 je naraslo članstvo svobodnih organizacij za 602.055, to je mnogo več kakor štejejo ostale organizacije vseh članov. Krščanski socialisti so napredovali za 89.807 članov, med tem ko Hirsch-Dunckerjeve organizacije že nazadujejo, v zadnjem letu celo za 14.724. Žolte organizacije, torej organizirani delavski izdajalci, imajo svoje člane le v nekaterih obratih. No, tudi to delavsko kugo bo zavedno delavstvo s svojo vztrajnostjo premagalo. Iz navedenih številk pa predvsem vidimo, da so vse druge organizacije napram našim v gospodarskem boju brezpomembne. Vse te organizacije, ki imajo v primeri z našimi tako malo članov, koristijo le podjetnikom, največ s tem, da se ne udeležujejo mezdnih gibanj.

= **Največja strokovna zveza.** Strokovna zveza kovinarjev na Nemškem je izmed vseh strokovnih zvez na svetu največja. Ima 500.000 članov, torej več kakor vse avstrijske centralne. Strokovni zvezi kovinarjev je pristopila sedaj tudi organizacija kovačev s 16.000 člani. Glasilo kovinarske organizacije »Metallarbeiter-Zeitung« izhaja v Stuttgartu in so jo doslej tiskali v 545.000 izvodih.

= **Podjetniški terorizem.** Vedno in vedno pripovedujejo meščanski listi o »terorizmu« delavcev. Zdi se nam pa, da je terorizem podjetnikov še hujši. Organizacija podjetnikov, zveza mizarskih mojstrov na Štajerskem, je od svojih članov z vso odločnostjo zahtevala, da morajo svoje delavce organizirati v krščansko socialni organizaciji, drugače da jih zadene visoka denarna kazen. Pismo, ki ga je dobil mojster od svoje zveze, se glasi: »Ker še niste izpolnili sklepa, ki je bil 8. julija 1912 sprejet na seji vodstva in ki ste ga potrdili tudi Vi s svojim podpisom, da morajo biti vsi pomočniki in strojni delavci, ki delajo pri članih naše zveze, do 13. julija organizirani v zvezi krščanskih lesnih delavcev na Avstrijskem, krajevna skupina Gradec, zato je sklenilo vodstvo na današnji seji, da morate plačati po § 9, odstavek 5 naših pravil, 1000 K, tisoč kron, globe.« Kako iskrena je ljubezen podjetnikov do krščansko socialne strokovne zveze! Podjetniki so najboljši agitatorji zanjo. Že vedo zakaj!

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteliska Tiskarna« v Ljubljani.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4·—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi „Zarje“ v Ljubljani, ki je --- knjigo založila in izdala. ---

= Poglejte na drugi strani! =

= Poglejte na drugi strani! =

Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del

Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internazional, ulica Giovanni Boccacio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Gretta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubić, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Šelenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.
Dolenec, Prešernova ulica
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik. dovska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in **Kotnik,** Šiška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

RAZGLAS.

Članski prispevki in dajatve na podlagi dnevnih mezd, določenih z razpisom mestnega magistrata ljubljanskega z dne 30. januarja 1912. l. št. 42160.

	Določena dnevna mezda		Tedenski prispevek				Mesečni prispevek			
			delojemalca		delodajalca		delojemalca		delodajalca	
	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v
A. Za delojemalce:										
I. Za vajence, praktikante in volonterje	1	—	—	12	—	6	—	52	—	26
II. Za delojemalce, kojih dnevna mezda ne presega 2 K	1	80	—	22	—	11	—	94	—	47
III. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 2 K do 2 K 30 v . . .	2	20	—	26	—	13	1	14	—	57
IV. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 2 K 30 v do 2 K 60 v .	2	50	—	30	—	15	1	30	—	65
V. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 2 K 60 v do 2 K 90 v .	2	80	—	34	—	17	1	46	—	73
VI. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 2 K 90 v do 3 K 20 v .	3	10	—	37	—	19	1	61	—	82
VII. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 3 K 20 v do 3 K 50 v .	3	40	—	41	—	21	1	77	—	89
VIII. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 3 K 50 v do 3 K 80 v .	3	70	—	44	—	22	1	92	—	96
IX. Za delojemalce z dnevno mezdo nad 3 K 80 v	4	—	—	48	—	24	2	08	1	04
B. Za delojemalke:										
X. Za vajenke, praktikantke in volonterke	—	80	—	10	—	5	—	42	—	21
XI. Za delojemalke z dnevno mezdo do 1 K 60 v	1	30	—	16	—	8	—	68	—	34
XII. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 1 K 60 v do 2 K . . .	1	60	—	19	—	10	—	83	—	42
XIII. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 2 K do 2 K 40 v . . .	2	—	—	24	—	12	1	04	—	52
XIV. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 2 K 40 v do 2 K 80 v .	2	40	—	29	—	15	1	25	—	63
XV. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 2 K 80 v do 3 K 20 v .	2	80	—	34	—	17	1	46	—	73
XVI. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 3 K 20 v do 3 K 60 v .	3	20	—	38	—	19	1	66	—	83
XVII. Za delojemalke z dnevno mezdo nad 3 K 60 v	3	60	—	43	—	22	1	87	—	94

Na podlagi teh dnevnih mezd odmerjena, po pravilih utemeljena 60 odstotna bolniščina ter pogrebščina v 20kratnem znesku dnevne mezde znaša torej:

		Bolniščina (dnevna)		Pogrebščina	
		K	v	K	
a) za moške v	I. mezdni vrsti	—	60	20	—
	II. „ „	1	08	36	—
	III. „ „	1	32	44	—
	IV. „ „	1	50	50	—
	V. „ „	1	68	56	—
	VI. „ „	1	86	62	—
	VII. „ „	2	04	68	—
	VIII. „ „	2	22	74	—
	IX „ „	2	40	80	—
b) za ženske v	X. „ „	—	48	16	—
	XI. „ „	—	78	26	—
	XII. „ „	—	96	32	—
	XIII. „ „	1	20	40	—
	XIV. „ „	1	44	48	—
	XV. „ „	1	68	56	—
	XVI. „ „	1	92	64	—
	XVII. „ „	2	16	72	—

Ti nastavki so stopili z dnem 1. marca 1912. l. v veljavo in ostanejo veljavni, dokler jih ne spremeni obrtna oblast.
Pri preračunanji blagajničnih prispevkov se nedelje ne vpoštevajo in se za celi mesec trajajoče delavsko razmerje šteje povprečno 26 mezdnih dni.

Načelstvo okrajne bolniške blagajne v Ljubljani.